

# Nyheter från Radiomuseet

Nr 61, 1 februari 2014

*Lars Lindskog*

Redaktör

[l.lindskog@hem.utfors.se](mailto:l.lindskog@hem.utfors.se)

*Viktor Ohlsson*

Webbmaster

[viktor.ohlsson@von.pp.se](mailto:viktor.ohlsson@von.pp.se)

## Audioområdet utvecklas vidare



Bild: Lars Lindskog

I somras utökades den populära audioutställningens yta ökat från 10 till 16 kvm vilket blev helt avgörande för att ge rättvisa åt den intressanta utrustning vi kan visa upp. Detta gäller inte minst den från Sveriges Radio.

Ny områdesansvarig för audio är Olof Stenbäck som har övertagit ansvaret efter Jan Broms som av sagt sig detta. Olle är 30 år och doktorand i musikvetenskap på Göteborgs Universitet och arbetar på en avhandling om hur musik i butiker påverkar kundernas köpbeteende. Olle har dessutom visat sig vara en utmärkt skicklig tekniker med stort intresse för radioteknik i allmänhet och förstärkarteknik inom audioområdet i synnerhet.

Målet för Olle är att få audioområdet att kunna fånga intresset även hos de yngre museibesökarna. Vi önskar Olle lycka till med sin nya uppgift!

Olof Stenbäck tipsar oss om Göran Nilsons fina samling på 120 bilder från radions och televisionens unga år där en del utrustning som vi har på audioavdelningen skymtar fram:

[http://www.rtpk.org/minnen/goran\\_nilsson/index.html](http://www.rtpk.org/minnen/goran_nilsson/index.html)

## Ny mediaöverföringshörna installerad



**Olle Stenbäck ansvarar för audioutrustningen i mediahörnan**

Bild: Lars Lindskog

Äntligen har så Radiomuseet fått sin nya anläggning för medieöverföringar klar. Vi har tidigare saknat ett fast utrymme där vi har kunnat placera den behövliga utrustningen men detta löste sig då komponentförrådet flyttade ut till den nya försäljningslokalen. Bengt Lindberg har målat väggarna så nu är det ljust och fräscht i rummet.

Tanken är att vi skall kunna överföra både bild och ljud från äldre medier till dagens DVD-teknik. Vi kommer att börja med ljudöverföringar och för detta har vi kopplat samman trådspelare, rullbandspelare, kassettbandspelare, skivspelare för alla hastigheter med en dator med ett rejält ljudkort.

Anläggningen kommer nu att testas under februari månad. Sedan är tanken att Radiomuseet skall kunna ta emot beställningar på sådana överföringar och på det viset förhoppningsvis få ett litet tillskott till föreningens ekonomi. Vi återkommer till detta i nästa nummer av Nyheter från Radiomuseet.

**Lars Lindskog**

[l.lindskog@hem.utfors.se](mailto:l.lindskog@hem.utfors.se)

## Topolná långvåg läggs ned

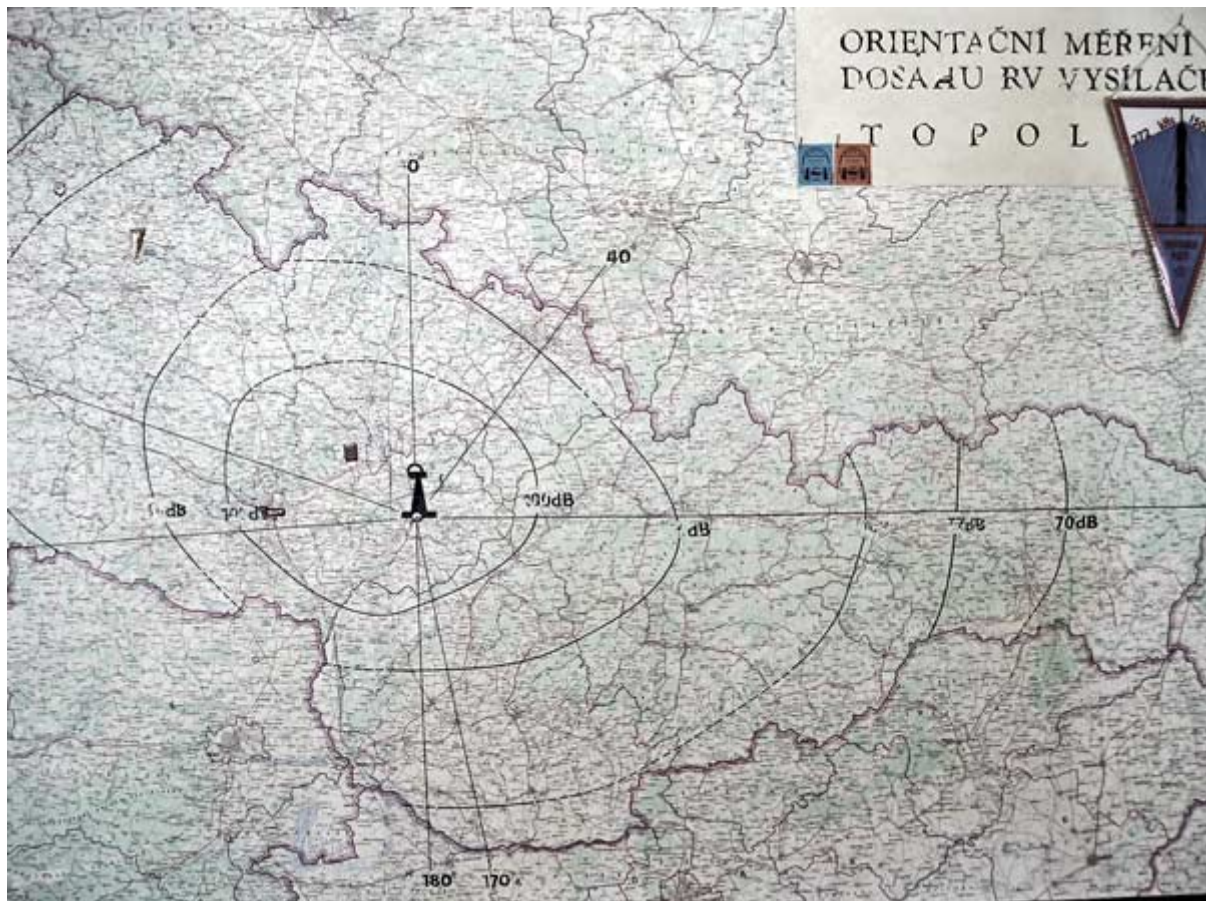


**Den 28/2 -2014 säger Tjeckien tack och adjö till långvågen då långvågssändaren i Topolná på 270KHz läggs ned.**

Långvågsfrekvensen 272KHz blev tilldelad Tjeckoslovakien i Köpenhamnsplanen 1948. Före 2:a världskriget användes frekvensen av tyska "Deutschlandsender". Konstruktionsarbetena för en ny sändare påbörjades 1950 och avslutades i december 1951. Provsändningar fortgick fram till februari 1952 och uteffekten var 400kW (2x200 kW). I början sändes radiokanalen "Československo 1", senare "Hvězda". Mellan 1957-1958 användes även Topolná för att sända ut en ungersk radiokanal på våglängden 49 m. Mellan 1953-1960 och återigen mellan 1969 -1973 användes bara en mast för att sända på frekvensen 173 KHz. Mellan åren 1975 -1978 genomgick sändaren en ombyggnation och sedan november 1978 är uteffekten höjd till 1500 kW. Topolná ligger i distriktet Uherské Hradiště i Zlínregionen i östra delen av Tjeckien.

Den 1:a oktober 1989 är frekvensen ändrad till 270 KHz. Efter Sammetsrevolutionen 1989 bytte radiokanalen namn från "Hvězda" till "Radiožurnál". I januari 1994 kopplades en av masterna bort för att spara pengar genom minskning av uteffekten. Effekten reducerades till 750 kW. En ytterligare sänkning av uteffekten följde i januari 2002 till 650 kW. Idag är effekten ytterligare sänkt till 350 kW. Eftersom det inte finns några närliggande sändare som delar frekvens med Topolná, kan "Ceský rozhlas 1" höras gott och väl över hela Europa under dygnets mörka del.





Sedan mitten på 2000-talet har den tjeckiska radion meddelat sina avsikter att lägga ned sändaren helt och hållet. Under senare delen av 2013 beslutades det att sändningarna ska upphöra den 28:e februari 2014. Först bestämdes datumet för nedläggningen till 31/12 2013 men detta ändrades senare till 28/2 2014. Så chansen finns fortfarande att QSL-kort från Topolná.

Topolná använder en riktantenn med maximal strålning i väst-östlig riktning. Genom detta strålningsdiagram förutsätter man mycket god mottagning i alla delar av Tjeckien och Slovakien.

För att kunna möjliggöra detta strålningsdiagram används två 257 m höga stagade fackverksmaster. Dessa master var fram till mitten på 1970-talet, använda som bottenmatade antennelement isolerade mot jord. När uteffekten ökades till 1500kW i mitten på 1970-talet, blev Topolná en av de starkaste radiosändarna i Europa. Genom denna åtgärd, blev bägge antennerna utrustade med burlineantenn, vilket närmast kan liknas vid en ryssja, gjorde deras isolering mot jord överflödigt. Efter invigningen av dessa "burantenn" blev mastfotisolatorerna överbryggade men fick fortsatt sitta kvar. Som vid många andra anläggningar med höga effekter i centrala och östra Europa, använder Topolná luftledningar för att överföra utgående effekt från sändarhuset till masten.

**Christian Stödberg**

[c.stodberg@hotmail.com](mailto:c.stodberg@hotmail.com)

*Red. Om man går in på Utwente och knappar in 270 kHz så kan man höra Topolná ytterligare en månad. Sändaren stänger definitivt fredagen den 28 februari.*

<http://websdr.ewi.utwente.nl:8901/>



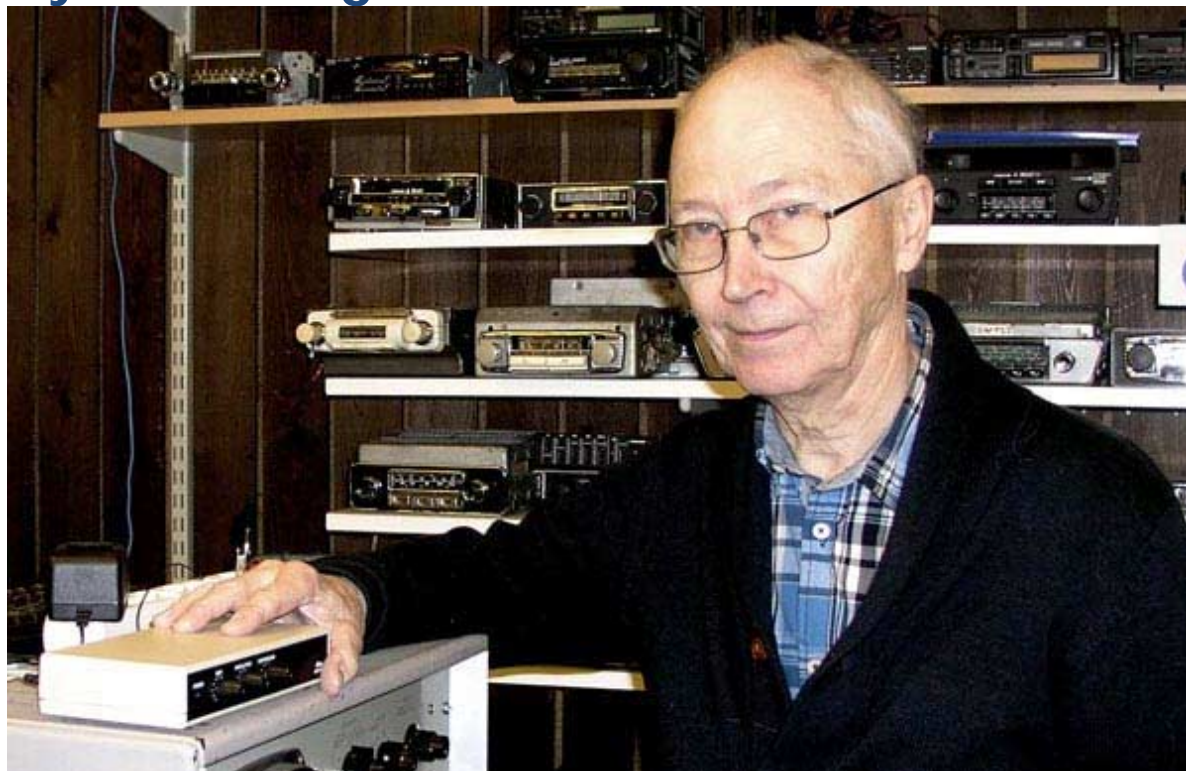


Den gamla och den nya antenmatningen



Öppen feeder från sändarhuset till antennerna.

## Ny mellanvågssändare i full drift



**Bo Sörensson med handen på sändaren**

Bild: Lars Lindskog

Mellanvågssändningar över Radiomuseet kunde inleddas i september 2009 tack vare att Nils Philgren ställde sin egen hembyggda radiosändare för 981 kHz till Radiomuseets förfogande. Plötsligt fick vi ljud i alla våra apparater utan FM-band som tidigare stått tysta.

Under den första tiden drev vi sändaren via en internetradiomottagare som stod inställd på en rysk jazzradiostation. Musiken från denna sändare var inte alls dålig men musik från förr bestod ju inte enbart av jazz. Året efter placerade vi en dator vid sändaren och lade in en brokig flora av musik, reportage, gamla paussignaler i en blandad spelningslista i datorprogrammet Media Player.

Det krav vi har haft på musikinnehållet var att man skulle kunna ha hört det på radio under mellan- och långvågsvågstiden d.v.s. fram till 1980 då flertalet svenska AM-sändare släcktes ned och FM-radion tog över helt.

Eftersom vi enbart sände via en inomhusantenn begärde vi inledningsvis inga tillstånd för att få sända men idag sänder vi helt lagligt eftersom Radiomuseet har tillstånd från PTS (Post och Telestyrelsen) att sända på 981 kHz med en uteffekt på max 10 W.

Nils Philgrens radiosändare har gjort sin tjänst under fyra år men visade sig vara svår att kalibrera in så att man kunde uppnå låg distorsion vid bästa förhållande mellan signal och brus.

Bo Sörensson var intresserad av att kunna sända på mellanvåg för egen del och införskaffade därför en byggsats från USA av fabrikatet SStran ( [www.sstran.com](http://www.sstran.com) ) typ AMT3000, Radiomuseet fick testa sändaren under Biblioteksmässan där den fungerade utmärkt.



Efter mässan lånade Bo ut sin sändare till Radiomuseet och den visade sig ge betydligt bättre räckvidd än den gamla rörsändaren. Den stora fördelen var att sändaren inte drev och inte behövde efterjusteras då man en gång ställt in den.

Styrelsen frågade därför Bo om han kunde tänka sig att bygga en sändare även till Radiomuseet. Det gjorde Bo men vi valde en modell AMT5000 som hade en något högre effekt. Den beställda byggsatsen kom till Bo den 30 december och redan onsdagen den 9 januari levererade Bo den till Radiomuseet monterad och klar för drift. Idag har vi ett fullödigt ljud i hela museet.

Ett stort tack till Dig Bo från oss alla på Radiomuseet för denna fina insats. Bo presenterar en utförligare teknisk beskrivning av sändaren i Audionen.

**Lars Lindskog**

[l.lindskog@hem.utfors.se](mailto:l.lindskog@hem.utfors.se)



Bilder: Bo Sörensson



## Nu är vårens kurser på Radiomuseet igång

Idag, när du precis har fått detta nummer av NfR, så sätter sig elva entusiastiska kursdeltagare i Hugo Hammars sal på Radiomuseet för att delta i en kurs som skall ge dem Amatörradiocertifikat. Den åldersmässiga spridningen är stor. Vi har deltagare från sexton till sjuttiosex år! Vår lärare heter Jan Persson och kommer från Göteborgs Sändaramatörer, och han tror att vi får räkna med ett tiotal kurstillfällen. Sedan blir det tentamen. De som klarar den får sedan ge sig ut i etern på egen hand.

Efter licensprovet planerar vi att med hjälp av Radiohistoriska föreningens medlemmar med amatörcertifikat hålla ytterligare ett par lektioner och ge tips om hur man kan få största möjliga glädje av det nya certifikatet.

Snart drar också kursen om spektralanalys och spektralanalysatorer igång, närmare bestämt den 8:e februari. Kursen är fulltecknad och vi har redan tre man på väntelista för nästa kurs som vi hoppas kunna köra längre fram i vår.

En kurs som många frågar efter är en allmän kurs i reparationsteknik för rörradioapparater. Eftersom det finns så många mycket duktiga radiotekniker inom föreningen så hoppas jag att vi kan starta en sådan kurs under året, troligast fram på höstkanten. Om du som läser detta skulle vara intresserad av att delta i en sådan kurs eller att vara lärare/ledare för den, så får du gärna höra av dig.

Slutligen kan vi konstatera att Radiohistoriska föreningens styrelse beslutat att Kursverksamheten skall bli ett av föreningens permanenta verksamhetsområden.

**Bo Sörensson**

[bo@sorensson.se](mailto:bo@sorensson.se)





## Grimetons utsändning på julafton

**CQ CQ CQ DE SAQ SAQ SAQ =**

**THIS IS GRIMETON RADIO/SAQ IN A TRANSMISSION USING THE  
ALEXANDERSON**

**200 KW ALTERNATOR ON 17.2 KHZ =**

**WE AGAIN WISH YOU ALL A MERRY CHRISTMAS AND  
A HAPPY NEW YEAR =**

**SIGNED : THE WORLD HERITAGE AT GRIMETON AND THE ALEXANDER-  
GRIMETON VETERANRADIO VAENNER ASSOCIATION + =**

**FOR QSL INFO PLEASE READ OUR WEBSITE : WWW.ALEXANDER.N.SE =**

**DE SAQ SAQ SAQ @**

*(Text in blue was not transmitted due to a technical problem)*

### Reports from:

Country	Reports	Unheard	Country	Reports	Unheard
Australia	1	1	Norway	3	
Austria	5		Poland	6	
Belgium	7		Portugal	1	
Czech Rep.	16		Romania	4	
Denmark	6		Russia	5	1
Finland	1		Slovakia	3	
France	9		Slovenia	1	
Germany	160	5	Spain	3	
Great Britain	21	1	Sweden	34	
Greece	1		Switzerland	7	
Hungary	2		Ukraine	1	
Ireland	2		USA	9	2
Italy	22	2			
Lithuania	1				
Netherlands	20	2			
			TOTAL	351	14

**Så här lät utsändningen i USA hos W1VD/Jay i Connecticut, norr om New York,  
USA**

<http://www.w1vd.com/SAQ122413.mp3>

## Kommentarer till julaftonssändningen 2013-12-24 KI 09:00 (CET)

Julaftonsändningen måste anses som en av de bästa, om inte den allra bästa någonsin. Frekvensen var mycket störningsfri och ren, vilket bekräftas i många rapporter. Den rapporterade ljudstyrkan var totalt en av de absolut högsta. Kanske har bytet av spolar bidraget till detta.

9 rapporter kom från USA varav 7 stationer rapporterade mycket bra hörbarhet och t.o.m. bakgrundsbärvågen var hörbar. Tyvärr blev det ett sändningsavbrott under drygt en minut i början av meddelandet, men många trodde det var deras egen utrustning som fallerade, och kritiken blev mild.

Antal rapporter som kommit in är de högsta hittills. Förra sändningen, Alexanderson Day 2013, fick vi, det då, högsta antalet rapporter, 294 st varav 116 från Tyskland. Denna gång blev det **401 st** varav **186 st** är från Tyskland, alltså mer än 100 st fler än från tidigare sändning varav 70 fler från Tyskland. Antalet rapporter som inkommit har mer än tredubblats sedan år 2006, vilket framgår av denna tabell:

<u>Alexandersondagen</u>			<u>Julafton</u>			
<u>Datum</u>	<u>Totalt</u>	<u>Tyskland</u>		<u>Datum</u>	<u>Totalt</u>	<u>Tyskland</u>
2006-07-02	91	15	*	2006-12-24	176	43
2007-07-01	203	55	*	2007-12-24	194	43
2008-06-29	222	54	*	2008-12-24	215	82
2009-06-28	185	53	*	2009-12-24	185	75
2010-07-04	225	70	*	2010-12-24	232	75
2011-07-03	267	85	*	2011-12-24	ingen sänd	
2012-07-01	255	100	*	2012-12-24	265	105
2013-06-30	294	116	*	2013-12-24	401	186



En tysk lyssnare gjorde sitt eget fina QSL-kort med bild på Grimetons vackra master

En anledning till de många tyska rapporterna kan vara en stor artikel om Grimeton Radio i decembernumret av den tyska amatörtidningen CQ-DL.

En slutlig detaljerad sammanställning av inkomna lyssnarrapporter från julaftonssändningen 2013, hittar man under

<http://alexander.n.se/evenemang/lyssnarrapporterlisteners-reports/>

*Lars Kålland*  
[sm6nm@telia.com](mailto:sm6nm@telia.com)



## Kanske är det dags.....

.....för en liten kurs i morsetelegrafi så att man kan förstå vad Lars Kålland egentligen sänder ut från Grimeton?

Här är i alla fall en kort kurs från United States Army från 1966

<https://www.youtube.com/watch?v=R-petiNdCIY&list=FL0zgZwzeJFGOJh33vVWWO8Q>



## Kommande möten

- Områdesmöte onsdagen den 5/2 kl.18
- Styrelsemöte tisdagen den 4/3 kl.18
- Årsmöte lördagen den 22/3 kl.12



## Rapport från amatörradiostationen SK6RM på Radiomuseet 2013



Sten Wahlskog i "schacket"

Bild: Lars Lindskog

Ett betydande antal solfläckor har dykt upp under året och påverkat radiokonditionerna på ett positivt sätt, speciellt på de högre banden på kortvåg som 10 och 15 meter. Vi befinner oss på toppen av nuvarande 11-åriga solcykel eller strax innan det bär utför igen. Även 50 MHz (6 meter) gav goda förbindelser under sommaren, som längst till Kanarieöarna (EA8) och Israel (4x4).

Tyvärr drabbades vi, i samband med stormen Sven, av ett haveri på antennerna. Loopen, som främst används på 10,18 och 24 MHz (30,17 resp. 12 metersbanden) blåste ner och även något element på vår 3 elements Yagi-antenn har vridit sig.

Vi har haft förbindelser med betydligt över 100 olika radioländer t ex Hawaii, Namibia, Mexico, Eldlandet i Chile, San Salvador och en rysk bas i Antarktis. Vi har också haft kontakt med svenska amatörer, som varit på semester bl a SM6CPY, Calle hemmahörande i Borås när han befann sig i Tanzania och Rwanda och SM6PGP, Hannes hemmahörande i Onsala från Guadelope i Västindien. Även ett par Australiensiska stationer som kört från bergshöjder med 5 watt har hamnat i loggen.

Vi har därtill haft förbindelser med radiostationer på ett flertal museer bl a Slagskeppet G Averof i Athen, Artillerimuseet i Kristianstad, Museet för Kommunikation i Frankfurt, Arnhem Military Museum, kryssaren HMS Belfast i London och jagaren Andrea Doria i Italien.

Vi har även deltagit i flera contest (=tävlingar) bl a 2-meters testen, SL-testen, OK-RTTY och ARRL RTTY roundup.

QSO-statistik över förbindelser under 2013:

SK6RM-signalen: 1600+qso (förbindelser) på C (telegrafi) SSB (telefoni) PISK (phase skift keying) samt RTTY (Radio Teletype).

Under Marconi Day i april: 77 qso med signalen SK6RM/IMD.

Mellan 15 nov och 31 dec använde vi signalen SG30RM (=Sweden Gothenburg 30år RadioMuseet) för att fira Radiohistoriska Föreningens 30-års jubileum och 839 qso kördes.

**Sten Wahlskog**  
[sm6der@telia.com](mailto:sm6der@telia.com)

**Red: Den som undrar vad alla dessa förkortningar som exempelvis QSO betyder hittar en fin sammanställning över detta i Wikipedia på följande adress:**

<https://sv.wikipedia.org/wiki/QSO>



## Hälsning från vår ordförande

### TILL VÅRA MEDLEMMAR

Det nya året har börjat och med det nya tag på Radiomuseet.

Den 14 januari hade vi årets första styrelsemöte och drog upp riktlinjerna för det nya året. Bland annat kan vi glädjas åt att medlemskapet i Riksförbundet Sveriges Museer nu är klart. Vi tror att detta medlemskap ska bli till nytta för vår verksamhet. De har t ex öppnat dörrarna till många viktiga institutioner.

Det kommer att bli ett samarbete med GSA under deras jubileum under 2014 då de vill uppmärksamma sin 90-åriga verksamhet. Då kommer t ex vår nya mellanvågssändare att förses med en effektivare antenn för att öka räckvidden en aning. Den nya sändaren på Göteborgs gamla frekvens 981 kHz är alltså nu i drift och fungerar utmärkt med räckvidden begränsad till den närmaste omgivningen och förstås lokalerna.

Vi kommer att begära bidrag från Riksantikvarieämbetet till handikappanpassning gällande trapphiss och toalett. Det är ett behov som påpekats flera gången av pensionärsorganisationer.

Det har kommit in ett förslag från ett finskt radio och telemuseum om samarbete. De har värdefulla kontakter med Kulturfonderna Sverige och Finland.

Bo Sörensson som hållit i organisationen kring Radiomuseets kurser har nu fått formellt uppdrag att som områdesansvarig fortsätta med detta viktiga värv. Han har därför ställt samman en utförlig verksamhetsbeskrivning för kursverksamheten.

TV-programmet Elektricitetens Historia som var mycket intressant och har direkt anknytning till vår verksamhet finns nu på vår stor-TV och rullar nästan kontinuerligt.

Det kontinuerliga arbetet på museet skall pågå som vanligt - och som vanligt - finns det plats för flera medlemmar att komma och jobba.

Jag önskar er alla en god fortsättning på 2014

**Åke Kjellin**

Ordförande

[akekjellin@hotmail.se](mailto:akekjellin@hotmail.se)



## Rörförrådet söker flera rörfack



Ingvar Lund undrar om någon har fack lämpliga för förvaring av radiorör att avvara till Radiomuseet. Det är denna standardtyp som Ingvar tänker på:



Dessutom vill vi gärna bli av med vidstående plåthylla ur rörförrådet. Är Du intresserad av den eller har något rörfack att erbjuda Radiomuseet så hör av Dig till:

**Ingvar Lund**

Tel 0346-310 35, 0702-62 18 35

[info@radiomuseet.se](mailto:info@radiomuseet.se)

## Öppna allmänna guidningar på Radiomuseet

**GUIDEN/TISDAG**

▶ **AKTIVITETER**

**RADIOMUSEET**  
En guidad tur bland Radiomuseets samlingar av gamla radio- och TV-apparater, skivspelare, bandspelare och mycket annat. Radiomuseet, Anders Carlssons Gata 2. Kl 14.00-15.00.

Det blir fortsatt gratis rundvisning på Radiomuseet varje tisdag klockan 14 -15. Kostnaden för att delta ingår i entrébiljetten som är 50:-. För personer under 16 år är det gratis. Detta annonseras ut i GP Guiden och på Radiomuseets hemsida. Välkomna till Radiomuseet

## Facebook



Jeanette Nilsson och Matts Brunnegård är våra två mycket aktiva redaktörer för Radiomuseets facebookside. Intresset är stort Det är många som besöker Radiomuseets facebookside som nu kan ståta med 371 likes och en brokig samling glimtar från radions underbara värld.

Adressen är som vanligt:

<http://www.facebook.com/home.php?#/pages/Goteborg-Sweden/Radiomuseet/136495834874?ref=ts>

Jeanette och Matts kan vi nå här:

**Jeanette Nilsson**

[jeanette62373@hotmail.com](mailto:jeanette62373@hotmail.com)

**Matts Brunnegård**

[gjutaren26@gmail.com](mailto:gjutaren26@gmail.com)

## Nyheter från Radiomuseet

**Deadline är lördagen den 22 februari 2014**

Som vi alltid sagt: Vidarebefordra gärna Nyheter från Radiomuseet till dina vänner och bekanta även de som bor långt borta. Välkomna med bilder, kommentarer och inlägg till Nyheter från Radiomuseet!

**Lars Lindskog**

[l.lindskog@hem.utfors.se](mailto:l.lindskog@hem.utfors.se)

## Audionen

**Deadline måndagen den 3 februari 2014**

Material till nästa nr av Audionen skall vara mig tillhanda den 3 februari för att jag skall ha tid att redigera det.

Tänk på att för att få bästa resultat så behöver bilderna vara ca 1-2 MB och i TIFF-format. Skannar du bilder så bör upplösningen vara på 300 PPI eller där omkring.

Notiser i form av en bild med en bra bildtext är värdefulla att få som utfyllnad.

**Sven Persson**

[audionen@radiomuseet.se](mailto:audionen@radiomuseet.se)

# Kloka ord

Ni som älskar musik - unna Er  
glädjen av att äga en **Centrum**  
RADIO

Fl. H. nr 10/1935



**Regerande monarker,  
tonkonstens mästare  
och landets främsta  
musikinstitutioner äga  
Centrum Radio**

H. M. Konung GUSTAV V och  
andra medlemmar av den kung-  
liga familjen

Hans Helighet PAVEN PIUS XI

H. M. Konung LEOPOLD III av  
Belgien

Konung FAROUK I av Egypten

JOHN FORSELL, Överintendent,  
Professor, Chef för Kungl. Tea-  
tern

STHMS. KONSERT-  
förening, KUNGLIGA  
OPERAN m. fl.

Den store mästaren, kompositören  
H. Exc. PIETRO MASCHAGNI

Den världsberömda kompositören,  
Professor JEAN SIBELIUS

Kompositören, professor FRANZ  
DRDLA

Hovkapellmästaren ARMAS  
JÄRNEFELT

Violinisten, konsertmästare  
G. TURICCHIA

Den världsberömda pianisten  
ALEXANDER BRAILOWSKY

Den berömda kompositören,  
H. Exc. ZANDONAI

Världens störste tenor  
BENIAMINO GIGLI

Den världsberömda sångaren  
LAWRENCE TIBBETT

Operasångaren  
JUSSI BJÖRLING

Operasångerskan GERTRUD  
PÄLSON-WETTERGREN

*Fasadbelyst radiogrammofon med  
automatisk skivbytare kr. 890:—*





Hans Helighet PÅVEN PIUS XI (1857-1939)  
lyssnade år 1935 ej enbart till Gud  
utan även till sin

*Centrum Radio*

**Många hälsningar till alla våra läsare från  
Radiohistoriska Föreningen i Västsverige**



